

καρδίαν διαπλάσσει καὶ τὴν ἑλικὴν τοῦ ἔθνους εὐμερίαν προάγει. Ἐξ αὐτοῦ ὡς ἀπὸ φυτῶν ἐκπλαστάνουσιν οἱ ἀναζητοῦντες τὰς προτάς καὶ ἀποδείξεις τῶν ὄντων αἰτίας. οἱ ἀναλύοντες τὰ ἀποστομωμένα τῆς ἀνομοσυνεπειᾶς δαυνοίας. οἱ ἀνελλόμενοι τὸ πολυμήθετον δράμα τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. οἱ ἀποχολοῦμενοι περὶ τὸ δίκαιον καὶ τοῦ νόμου. οἱ διερευνῶντες τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως καὶ χρησιμοποιοῦντες τὸν ἀνεξάντλητον αὐτῆς πλοῦτον. οἱ ἐπιμελοῦμενοι τῆς ὑγείας τῶν σωμάτων. ἀλλὰ καὶ οἱ μεριμνῶντες περὶ τῆς ὑγείας τῶν ψυχῶν. οἱ πνευματικοὶ δὴλον ὅτι τοῦ λαοῦ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι. Ναί, καὶ οἱ πνευματικοὶ τοῦ λαοῦ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι προαλείφονται ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ, καὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται εἰς τὸν εὐγενεστέρον καὶ ἱερωτέρον αὐτοῦ σκοπὸν. Οὐχὶ δ' ἀνευ λόγου ᾄσθητι νὰ τελεῖται τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν εὐεργετῶν, δωρητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καθ' ἣν τελεῖται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡ μνήμη τῶν τριῶν αὐτῆς μεγάλων διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου· διότι οἱ ἱεροὶ ἐκεῖνοί καὶ ἅγιοι ἄνδρες ἀνεδείχθησαν πρότυπα πνευματικῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων, ἐφήρμοσαν πιστῶς ἐν ἑαυτοῖς τοῦ λόγου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· « Ἐγὼ εἰμὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. » Φρονῶ ἄρα ὅτι ἐκλέγω θέμα λόγου, σύμφωνον μὲν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀρμόζον δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς σημερινῆς ἑορτῆς, ἂν πειραθῶ διὰ βραχέων νὰ καταδείξω, ὅτι οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι ὑπῆρξαν τῷ ὄντι πρότυπα πνευματικῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων.

Τρία τινὰ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ κυριώτατα τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος γνωρίσματα, ἡ παιδεία, ἡ ζωσα ἀγάπη καὶ ἡ αὐταπάρνησις. Καὶ τὰ τρία ταῦτα γνωρίσματα διακρίνουσι τοὺς τρεῖς Ἱεράρχας.

Ὁ πνευματικὸς ποιμὴν ὀφείλει νὰ εἶνε κάτοχος οὐ μόνον θεολογικῆς, ἀλλὰ καὶ εὐρυτέρας παιδείας· διότι ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἀπαιτεῖ, ὡς αἱ λοιπαὶ θρησκείαι, τυφλὴν ὑπακοήν, οὐδὲ καθιεροῖ, ὡς πεπλανημένως δοξάζεται, τὸ ἀνύπαρκτον δόγμα : Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα. Εἶνε θρησκεία λογικὴ, ἀπαιτεῖ νὰ πιστεύωμεν μετὰ λόγου, νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι εἰς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν. Αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι διατε-

λοῦσιν εἰς αὐτοὺς συνάφεται πρὸς ἑαυτὰ φιλοσοφικὰ ἑπιτήματα, πρὸς τὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν, πρὸς τὰς φυσικὰς ἐν γένει ἐπιστήμας. Διὸ ὁ ταχθεὶς νὰ ὑπερασπιεσθῆται τῶν ἀληθειῶν ταύτων, ὀφείλει νὰ μὴ διατελῆ ἕνεος πρὸς τὰς ἐπιστήμας ταύτας, ὀφείλει νὰ παρακολουθῆ τὴν πνευματικὴν καθόλου πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν, ἵνα μὴ ἀναγκάσῃται νὰ μένῃ ἀνατολόγητος ἐν τῇ ὑπερασπιολογίᾳ τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ διάδοσις τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν εἰς τοὺς πιστοὺς εἶνε καθήκον ἐπιβαλλόμενον εἰς τὸν πνευματικὸν ποιμένα καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου ὑπῆρξεν ἀνεκάθευ ἐν τῶν πρωτίστων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἦτο ἀναπόσπαστον μέρος τῆς θείας λατρείας. Διὰ τοῦ κήρυγματος τοῦ Εὐαγγελίου ἐνισχύοντο μὲν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν πίστιν καὶ καθοδηγοῦντο εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἐξηπλοῦτο δὲ εἰς τοὺς μὴ πιστεύοντας τὸ Εὐαγγέλιον. Ἀλλ' ἵνα δύναται νὰ διδάσκη ὁ πνευματικὸς ποιμὴν, πρέπει νὰ εἶνε ἱκανῶς πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένος· διότι δὲν εἶνε τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἴδιον τοῦ πρώτου ταχθέντος, νῦν μάλιστα ἐν τῇ τεραστίᾳ πνευματικῆς προόδου εἶνε ἐκ τῶν δυσχερεστάτων, καὶ ἂν μὴ ἐπιτυχῶς διδάσκηται ὁ θεῖος λόγος, βλάβης μᾶλλον ἢ ὠφελείας γίνεται πρόξενος. Ὁ πνευματικὸς ἄρα ποιμὴν πρέπει νὰ εἶνε καὶ θεολογικῶς καὶ πνευματικῶς οὕτω παρεσκευασμένος, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐκπληρῆ ὡς οἶόν τε πιστῶς τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἀποστολήν. Καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι. Ἐκέκτιντο παιδεῖαν εὐρυτάτην· ἦσαν κάτοχοι τῆς τε θύραθεν καὶ ἔσω παιδείας· Ἐξεπαιδεύθησαν φιλολογικῶς καὶ ἐν ἄλλαις μὲν ἔθνικαῖς σχολαῖς, μάλιστα δὲ ἐν τῇ τότε ἀκμαζούσῃ σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν, κατοικήθησαν δὲ θεολογικῶς ἐν ταῖς θεολογικαῖς σχολαῖς τῆς Καισαρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς βαθείας μελέτης τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαιότερων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, καὶ ἰδία τοῦ πολλοῦ Ὠριγένους. Τὰ συγγράμματα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν δὲν διακρίνει μόνον βαθεῖα γνώσις τῆς ἁγίας Γραφῆς, τῆς διδασκαλίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι καλὸν περιέχει ἡ ἀρχαία παιδεία. Καταφαίνονται ἐν αὐτοῖς τὰ διάφορα ἰδιώματα τοῦ ἀρχαίου λόγου, μάλιστα δὲ τοῦ Λυσίου καὶ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους· διορᾶται ἐν αὐτοῖς ὁ ἑλληνικὸς νοῦς σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ καλ-